

J.V. FOIX. **Poemes de pedra.** Lleida: Punctum i Aula Màrius Torres, 2006 (*Philologica*, 2), 142 p., 40 €; **Més enllà dels preceptes.** Barcelona: Fundació J.V. Foix i Edicions 62, 2006, 64 p. + CD, 17 €.

En uns temps en què molts poetes mostren senyals evidents de desconfiança respecte a les possibilitats que té el llenguatge de donar unitat i sentit a la fugacitat de la vida i la diversitat del món («¿Com t'ho faràs, si no et serveix / el metall fatigat de les paraules?», «La corfa resseca de les paraules», «I al darrere de tot plegat, hi havia sens dubte alguna cosa més, que no era l'escriptura», «La paraula ha perdut el seu valor honest / [...] / Si són falsos els mots ¿té sentit ser poeta?», etc.), alhora que intenten sobreposar-se a aquest handicap per camins conscientment infructuosos («per més que interpel·lem l'esfinx / i ens esforcem a desxifrar l'enigma, / el futur ens reserva un càstig exemplar»), exitosament reflexius («En el fons dels mots rau el fons de les coses»: «som la matèria i l'esperit que crea la matèria»), extremament individuats («quan ja ni sempre / ni mai / quan ja no res / per»), obstinadament antilògics («Per l'oceà

poètic inconscient / on el sí es converteix en no», «L'escriptura / esborra tot (el sentit)», o complagudament egotistes («Ja no em queda més pàtria que la biblioteca / Cada nit fins molt tard entre llibres i espelmes / amb el *Rèquiem* de Mozart vull fer que els mots fruitin / [...] / T'ho he dat tot i t'estim passional Poesia»); en uns temps poèticament, socialment i existencialment dispersos, la lliçó de la poesia de Foix resulta actualíssima. Per això cal celebrar aquestes edicions —i altres de recents: *Telegrames*, 2005, *Diari 1918*, 2004— que l'han col·locada de nou en el primer pla del present literari.

Si bé els poemes de pedra foixians no són una part essencial de la seva obra, sí que permeten recuperar-ne —valgui la paradoxa— la pedra fonamental. En el recull de poemes recitats i comentats per Foix *Més enllà dels preceptes* (sisè d'una col·lecció d'altíssim interès divulgatiu que aplega el fons fonogràfic de la

Fundació J. V. Foix en format llibre-CD), és ell mateix qui l'explica en llegir la «Lletra a Clara Subirós» i hi fa un apunt previ: el poeta no se serveix de la llengua per «distreure's o distreure els altres», «salvar-se», salvar la pròpia memòria, aturar el temps, alliberar l'inconscient per atacar la raó o vehicular un missatge ètic, ans al contrari, és ell qui està «en servitud envers la llengua i la col·lectivitat». Perquè invariablement l'una implica l'altra: tota societat té la seva base en la capacitat organitzativa de la llengua pròpia. D'aquesta en surten els pilars, els murs, la façana, els compartiments interns, la coberta (la comparança arquitectònica i urbanística de *Mots i maons, o a cascú el seu*, en efecte, no era gratuïta: «Ordenar pedres, maons, blocs de ciment, acers i vidres, és ensenyar el poeta d'ordenar els mots, les imatges i les idees»: «Quin plaer intel·lectual el d'ordenar, imaginativament, un edifici, una ciutat!»). I és en aquest sentit que tot poeta serveix la llengua comuna «per a expressar-se», a saber, parteix d'una organització del món establerta per segles de convivència social, l'actualitza imprimint-hi el segell del present mitjançant la individualitat pròpia i la retorna al permanent, «que és la vera tradició». Heus ací perquè en proses com una altra de les que recita Foix a *Més enllà dels preceptes* el poeta s'hi retrata en el gaudi de «parlar amb els homes d'ofici, entesos. Aquell qui creieu home comú, rústec i grosser, o un jaques apoquinat, en la seva feina és un savi exercit, teòric i especulatiu ensem, competent i iniciat. El seu vocabulari és abundós, i fresc com un gra de raïm, a l'alba. Us hi deliu i apreneu». Es va apropiant de diverses parcel·les de la llengua comuna formades per segles d'estratificació, de tradi-

ció, fet que equival a apropiarse del món que habita una col·lectivitat, per dur a terme la tasca pròpia: no la dissolució d'aquell, sinó la unificació total dels seus elements diversos («manescals», «pescadors», «arquitectes», «barbers», «amants»...) en una llengua complexa i compartida, l'única cosa que pot integrar-los i eina específica del poeta –per això només ell pot realitzar aquesta tasca, per damunt del polític sempre partidista, el moralista sempre parcial, el gremi sempre interessat... El poeta «cerca la vera realitat, el suprarreal, *el real integrat*».

Així, les pedres marines que Foix recollia, ara retratades en una esplèndida edició, són qualificades de «poemes» precisament perquè expliciten la funció essencial de la llengua, la seva capacitat d'ordenar i donar sentit al món atorgant-li una forma: segons descripció del mateix poeta recollida a la introducció del volum (utilíssima per la informació donada, desencertada per acostar massa Foix al surrealisme, pel qual s'interessà però considerant-lo una «secta parisenca» feta de «follies de neòfit» de les quals no havia de trigar a curar-se: potser les pedres de Foix tenen arrels inspirades en l'objecte surrealista, però en cap cas «participen plenament de la creació de l'objecte surrealista» ni Foix les consideraria «veritables objectes surrealistes»), són objectes «treballats pels segles»; vent, aigua i acumulació de sediments generen una forma perduda en la immensitat de la natura que el poeta «isola» per atreure-hi l'atenció. Aleshores «quisvulla hi veurà allò que la vostra finor hi haurà vist». L'acció de descontextualització –i en algun cas de lleu manipulació– és, en si mateixa, un procediment eminentment escultòric, visual (Foix

també qualificà les pedres d'«escultures visuals»); però, per contrast, quan la pedra du títols com «Victòria de Samotràcia» o «Cavallet», aquest ús tan simple dels mots n'evoca tota la sòlida força: mitjançant la visió personal, l'espectador donarà a la pedra la forma que el poeta li ha indicat amb aquells. Heus ací com la llengua manté una estreta relació amb el món material: partint d'aquest, la imaginació del poeta estableix una analogia que ordena la matèria als ulls de l'home i fins la substitueix pel seu equivalent immaterial, abstracte —la «pedra» desapareix sota la «Victòria de Samotràcia». Després de segles de formació, els poemes de pedra foixians funcionen com a centre gravitatori de milers de formes i discursos possibles, dels quals emergeixen solitàriament per ordenar-los i unificar-los. Un paral·lelisme amb el funcionament del poema en

aquells que no duen títol; una mostra explícita del funcionament de la llengua en els que en duen.

I és que l'únic que té de veritablement sòlid l'ésser humà, més que les pedres, són els poemes, la llengua; que la societat l'hagi expulsada del lloc fonamental que li correspon ja està tenint conseqüències nefastes. Si més no, hem d'esperar que els poetes continuïn confiant obertament —ni que sigui amb els recels que fa al cas— en les infinites possibilitats d'allò que no diu *La Vanguardia*.

Jordi Marrugat

Universitat Autònoma de Barcelona

L'ESPILL

Núm. 26 Tardor 2007

PENSAR EN CATALÀ AVUI

UNA HISTÒRIA SINGULAR

PANORÀMIQUES (Història, Antropologia, Pensament econòmic, Ciència política, Ciència, Filosofia, Art i reflexió estètica, Prosa d'idees)

IDEEES I PENSADORS

Amb articles i aportacions de

Josep E. Rubio, Xavier Sierra, Enric Pujol, Josepa Cucó, Francesc Roca, Joan Subirats, Ricard Guerrero, Llorenç Arguimbau, Aldara Cervera, Sílvia Gómez Soler, Mercè Rius, Martí Peran, Genard Vilar, Guillem Calaforra, Daniel Gamper, Xavier Rubert de Ventós, Josep Ramoneda, Josep-Maria Terricabras, Ramon Folch, Montserrat Guibernau, Ernest Garcia, Miquel Barceló

«Una completa panoràmica del pensament català actual»

Publicacions de la Universitat de València - Arts Gràfiques 13 - 46010 València - Tel. 963 864 115 - c/lelspill@uv.es

L'ESPILL

REVISTA FUNDADA PER JOAN FUSTER

1

Historiografia
Enric Pujol

Antropologia
Josepa Cucó

Pensament econòmic
Francesc Roca

Ciència política
Joan Subirats

Ciència
Ricard Guerrero, Llorenç Arguimbau, Aldara Cervera

Filosofia
Sílvia Gómez Soler, Martí Peran

Art i reflexió estètica
Genard Vilar

Prosa d'idees
Guillem Calaforra

SEGONA ÈPOCA / NÚM. 26 / TARDOR 2007

El difícil camí cap a la modernitat
Josep E. Rubio

Una tradició insuficient
Xavier Sierra

Conversa amb Xavier Rubert de Ventós
Martí Rius

Què és la II història?
Josep Ramoneda

Filosofia com a defensa personal
Josep-Maria Terricabras

Sociologia i sostenibilitat
Ramon Folch

Immigració i identitat nacional
Montserrat Guibernau

La sociologia d'un plaçeta ple
Ernest Garcia

L'alta del tanzà
Miquel Barceló

Ressenyes 113